

13-14 yaşlı gənc futbolçularda oyun texnikasının və taktikasının təlimi metodikasının tədqiqi

Arif İbrahimli^{1*} , Fərrux Fərzəliyev²

Xülasə. Futbol oyun texnikasının icrasının tətbiqi fəaliyyəti böyük mənada oyun intizamı ilə izah olunur. Belə ki, oyun işgörmə qabiliyyətinin göstəriciləri və qazanılan nəticələr futbolçular üçün çox vacib faktor hesab olunur. Odur ki, futbolçuların ehtiyat imkanları, intizamları futbolçuların oyun vaxtı buraxdığı səhvlər, onların işinə və nəticəsinə təsir edən faktorların təhlili və araşdırılması çox aktualdır. Müasir futbolda oyun texnikasının yüksək intensivlikli şəraitdə və fəaliyyət prosesində effektiv tətbiq olunması, geniş mənada idmançıların oyun və taktiki intizamına riayət etmə dərəcəsi ilə izah olunur. Futbolçunun fərdi texniki arsenalı nə qədər zəngin və mükəmməl olsa da, onun real matç şəraitində realizasiya səviyyəsi bilavasitə müəyyən olunmuş komanda strategiyasına, oyun intizamına və gərgin mübarizə zamanı psixofizioloji dayanıqlığa tabedir. Belə ki, futbolçuların ekstremal fiziki yüklənmələr fonunda nümayiş etdirdiyi dinamik işgörmə qabiliyyətinin kəmiyyət və keyfiyyət göstəriciləri, habelə qarşılaşma zamanı qazanılan kinetik nəticələr idmançılar üçün funksional hazırlığın ən vacib meyarlarından biri hesab olunur. Bu yüksək işgörmə qabiliyyəti oyunçunun matç boyu fəallığını qorumasına, texniki fəaliyyətdə stabilliyə nail olmasına və komandanın ümumi qələbəsinə birbaşa töhfə verməsinə zəmin yaradır.

Açar sözlər: oyun texnikası, texnikanın təkmilləşdirilməsi, oyun intizamı, futbolçu, taktiki gediş

¹Azərbaycan İdman Akademiyası, Bakı, Azərbaycan

²Azərbaycan İdman Akademiyası, magistrant, Bakı, Azərbaycan

*Məsul müəllif. E-poçt: arif.ibrahimli@sport.edu.az

Daxil oldu: 7 Mart 2026; Qəbul edildi: 22 May 2026; Onlayn dərc edildi: 28 İyun 2026

© Müəllif(lər) 2026. Bu, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Beynəlxalq Lisenziyası (CC BYNC 4.0) şərtləri altında paylanan açıq girişli məqalədir.

The Research of Game Technique, Ttactics, Method of Teaching in Children age 13-14

Arif İbrahimli^{1*} , Farrukh Farzaliyev²

Abstract. The application and execution of football technique are, in a broad sense, explained by match discipline. Indeed, indicators of match work capacity and achieved results are considered crucial factors for football players. Therefore, analyzing and investigating players' reserve capacities, discipline, the errors they commit during the match, and the factors influencing their performance and results hold great relevance. In modern football, the effective execution of technique under high-intensity conditions and during the gameplay process is explained by the degree of athletes' compliance with match and tactical discipline. No matter how rich and flawless a player's individual technical arsenal may be, its level of realization in real match conditions is directly subordinate to the established team strategy, match discipline, and psychophysiological resilience during intense competition. Thus, the quantitative and qualitative indicators of dynamic work capacity demonstrated by football players against the background of extreme physical loads, as well

as the kinetic outcomes achieved during the match, are considered among the most vital criteria of functional fitness for athletes. This high work capacity enables the player to maintain activity throughout the match, achieve stability in technical performance, and directly contribute to the team's overall victory. Consequently, scientifically examining the structure of technical-tactical errors committed by football players under intense match rhythm, especially during the final stages where fatigue increases, as well as a comprehensive analysis and investigation of specific factors negatively affecting their overall work efficiency and the final match outcome, stands as a highly relevant and priority problem in modern sports science.

Keywords: game technique, the improvement technique and game discipline, football player, tactical move

¹Azerbaijan Sports Academy, Baku, Azerbaijan

²Azerbaijan Sports Academy, Master student, Baku, Azerbaijan

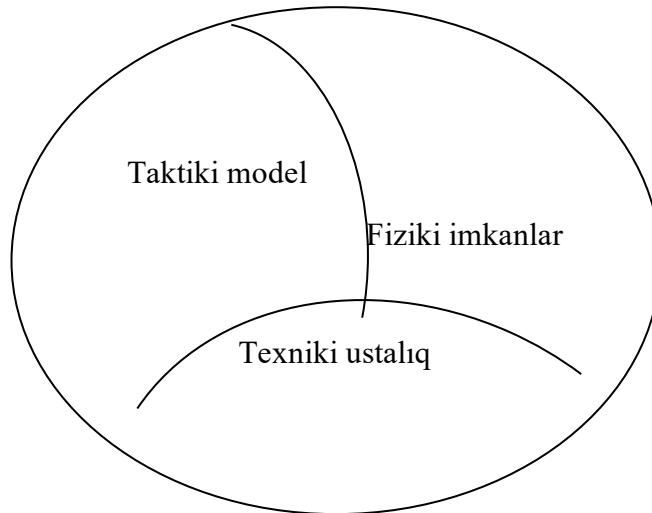
*Corresponding author. E-mail: arif.ibrahimli@sport.edu.az

Received: 7 March 2026; Accepted: 22 May 2026; Published online: 28 June 2026

© The Author(s) 2026. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).

Giriş

Müasir futbolda baş verən inkişafın bünövrəsi 13-14 yaşda (“qızıl dövr”) yəni uşaq və gənclərin təlimində formalaşan vərdiş və bacarıqların təkmilləşdirilməsi və möhkəmləndirilməsi mərhələsində baş verir. Bu isə Şəkil 1-dən görüldüyü kimi, onların texniki ustalığına, taktiki gedişinə və fiziki imkanlarına təsir etmiş olur (Əliyev və Alışov, 2023).

Şəkil 1

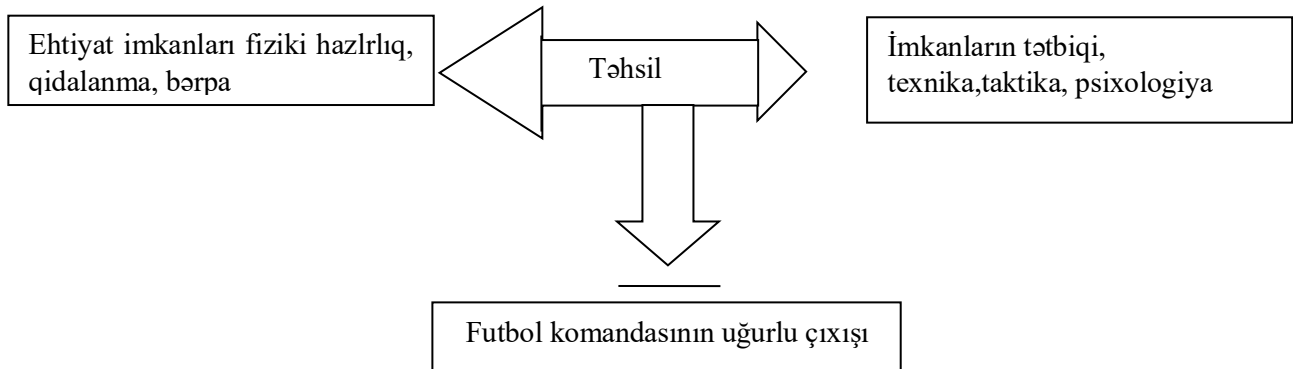
Futbolçuların əsas oyun faktorlarının nisbəti

Mənbə. Müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

Bir çox tədqiqatçı alimlər futbolçuların uğurlarının əsas mənbəyinin üç istiqamətini müəyyən etmişlər: fizioloji imkanları, futbolçunun texniki ustalığı və oyunda tətbiq etdiyi taktiki modeli. Bu faktorların uğur qazanılmasında eyni səviyyədə rolu vardır. Bu sxemdə psixoloji faktorun nəzərə alınması bir qədər çətin, amma futbolçuların motivasiyası və bir çox başqa faktorları nəzərə alınması lazımdır:

Ehtiyat imkanlar faktoru;

İmkanların həyata keçirilməsi faktoru (Şəkil 2).

Şəkil 2

İmkanların həyata keçirilməsi sxemi

Mənbə. Müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

Onuda qeyd etmək lazımdır ki, bu faktorlara futbolçunun fizioloji imkanları, genetikadan irəli gələn bacarıqları, oyuna hazırlıq səviyyəsi, yaxşı qidalanma, bərpa tədbirləri və s. bir çoxları aiddir. Bunlar hər biri uğur qazanmağa təsir edən amillərdir. Belə ki, futbolçunun yaxşı fiziki hazırlığı ona inam verir, psixologiyasına müsbət təsir edir. Bu isə oyuna və məşqə lazımı motivasiyanı yaradır ki, fiziki kondensiyanı möhkəmlədir. Əlbəttə, qələbə futbolçuların psixoloji vəziyyətini yaxşı səviyyədə saxlayır (Bağirov, Əliyev, 2012).

13-14 yaşlı futbolçuların bu səviyyədə hazırlığı onların “funksional hazırlığı” adlanır. Futbolda “funksional hazırlığı” bir termin olaraq aşağıdakı formada qəbul edilir:

Çox geniş formada “funksional hazırlıq” fizioloji olaraq (fiziki hazırlıq, enerji mənbələrinin sərf edilməsi vəziyyəti), futbolçunun bu tempdə texniki-taktiki ifadəlilişində olmasıdır. Başqa bir izahı “funksional hazırlıq” oyunçunun meydana xüsusi işi icra etməsi üçün bioloji imkanlardan tam istifadə edə bilmək səviyyəsidir (Qarayev, 1990; Qarayev, 2012).

Metod

Beləliklə, bu ideya və məqalənin elmi-praktiki əhəmiyyəti onunla izah olunur ki, aparılmış pedaqoji eksperimentdə iştirak etmiş qruplardan (nəzarət və eksperimental) alınan nəticələrə əsasən 13-14 yaşlı futbolçularda yüklənmənin nizamlanmasına, bərpasına, təlim-məşq prosesində baş verən düzəlişləri etməyə imkanlar yaradır (Soltanov, t.g.). Bu hər iki qrupda icra edilən oyun texnikası üzrə normativlər (Cədvəl 1). Onun eksperimentdən əvvəl və sonrakı nəticələri göstərir ki, bu yaşda olan uşaqlar texniki olaraq, fiziki olaraq hazır olmalıdır ki, oyuna verilən taktiki tapşırıqları yüksək psixoloji motivasiyası ilə həyata keçirsinlər (Lisenchuk et al, 2021). Bu cədvəldə qeyd olunan oyun texnikası üzrə normativlərin qiymətləndirilməsi on (10) bal sistemi ilə aparılır (Əliyev, 2022). Oyun texnikasına daxil olan hərəkət texnikası, zərbələr (başla, ayaqla-diyirlənən topa sağ və sol ayaqla m/say) top saxlama, aldadıcı hərəkətlər, top atmalar uğurlu, uğursuz (+, -) olaraq dəyərləndirilir. Bu nəticələr təhlil edildikdən, araşdırıldıqdan sonra eksperimentin qarşısına qoyulan texniki imkanların yoxlanılması, taktiki vəzifələrin həyata keçirilməsi və psixoloji motivasiyası məşqçi-pedaqoqlar tərəfindən nəzarət edilməklə, qiymətləndirilir (Şərifov, 2018). Bunun üçün yaradılmış xüsusi heyətə (baş məşqçi, fiziki hazırlıq üzrə məşqçi, psixoloq və həkim) bunlar daxildir (Bağirova, 2010). Əlbəttə

bu heyət 13-14 yaşlı futbolçuların hazırlığı üçün məsulliyət daşıyır, onların uğur və uğursuzluğuna cavabdeh olurlar (Ordzhonikidze & Pavlov, 2008; Memmert, 2010).

Cədvəl 1. Pedaqoji eksperimentdə iştirak edən futbolçuların (13-14 yaş) eksperimentdən əvvəl və sonrakı nəticələrin müqayisəli təhlili.

Nəticə

Cədvəl 1

Pedaqoji eksperimentdə iştirak edən futbolçuların (13-14 yaş) eksperimentdən əvvəl və sonrakı nəticələrin müqayisəli təhlili

№	Qruplar, nəticələr və qiymətləndirmə	Standart nəticələr		Nəzarət qrupu (18 nəf.)				Eksperimental qrupu (18 nəf.)			
		Nəticə	Qiymət	Eksp.əvvəl	Eksp.sonra	Eksp.əvvəl	Eksp.sonra	Eksp.əvvəl	Eksp.sonra	Eksp.əvvəl	Eksp.sonra
		Nəticə	Qiymət	Nəticə	Qiymət	Nəticə	Qiymət	Nəticə	Qiymət	Nəticə	Qiymət
	Normativlər və onun icra texnikası										
1.	Hərəkət texnikası (san.)	35-45	10-1	41,0	1	40	2	41,5	0,5	39	2,5
2.	Diyirlənən və uçan topa sağ və sol ayaqla, başla zərbə (M)	<u>10-15m</u> 10-15 s.	<u>1-5</u> 1-5s	<u>13,5</u> 9,5	<u>3</u> 3	<u>14</u> 4	<u>4</u> 4	<u>14,0</u> 10,0	<u>3,5</u> 3,5	<u>15</u> 10	<u>6</u> 4
3	Başla zərbə (M)	5-10	5-10	6	1	9	4	6	1	10	5
4	Top saxlama (+, -)	1t. 5s	3-5 dəfə	-	-	-	-	-	-	+	+
5	Top aparma (M)	10 m 10 s.	5-10 b	6	1	8	3	3,5	0,5	8,5	3,5
6	Aldadıcı hərəkət (+, -) (say)	5s.	3-5	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Top alma (+, -) say	5s.	3-5s	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Top atma (m) Yerində hərəkət (s.)	5-10 m	3-5	3/4	7/8	6/7	4/6	4/5	3/4	8/9	7/8

Mənbə. Eksperiment müəllif və elmi rəhbər tərəfindən hazırlanmışdır.

Müzakirə

Elmi- tədqiqat 13-14 yaşlı gənc futbolçularda oyun texnikasının və taktikasının təlimi metodikasının tədqiqi mövzusu üzrə apardığı pedaqoji eksperiment nəticələrini müzakirə edib aşağıdakı nəticələrə gəlmişdir:

13-14 yaşlı futbolçuların oyun texnikasının düzgün tətbiqi imkanlarını araşdırmaqla, onların ehtiyatlarını təhlil edib fiziki, texniki və taktiki hazırlığını inkişaf etdirmək olar (Şəkil 1, 2).

Alınan nəticələrə görə bu yaşda olan futbolçuların (13-14 yaş) təlim-məşqin yüklənməsində, bərpanın nizamlanmasında nəzarət etmək imkanlarını artırmış olurlar (Qarayev, 2005).

Bu elmi-tədqiqat işi gənclərin “keçid” dövründə, onların peşəkarlığına, texniki, ustalığında və taktiki dünyagörüşündə həlledici faktorların olduğunu isbat etməklə, ona ciddi əməl etmələrini tövsiyə edib (Cədvəl 1).

Ədəbiyyat

1. Bağırov, R. K., Əliyev, İ. Ş. (2012). *Futbol. AİA tələbələri üçün dərslik.*
2. Bağırova, R. M. (2010). *Hərəkət keyfiyyətlərin fizioloji səviyyəsi. Dərs vəsaiti.* Mütərcim.
3. Lisenchuk, G., Mulik, V., Shamardin, V., Kraynik, Y., Bairachny, O., & Slavitiak, O. (2021). Physical and technical training of 13–14-year-old football midfielders. *Journal of Physical Education and Sport*, 21(4), Article 227, 1798–1805. <https://doi.org/10.7752/jpes.2021.04227>
4. Əliyev, İ. S. (2022). Gənc futbolçuların taktiki hazırlıqları üzrə işin təşkili. *Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasının Elmi Xəbərləri.*
5. Əliyev, İ. S., Alışov, N. E. (2023). Müasir futbolda qapıçıların texniki hazırlığının təlim və təkmilləşdirilməsinin tədqiqi. *Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasının Elmi Xəbərləri*, 5(1), 18–25.
6. Qarayev, G. Q. (1990). *Gənc futbolçuların hazırlığının səmərəli təşkilinin vasitə və metodları* (Tədris vəsaiti).
7. Qarayev, G. Q. (2005). *Futbol: Təlim, məşq və oyun nəzəriyyəsi: Dərs vəsaiti.* Müəllim.
8. Qarayev, G. Q. (2012). *Məşqçi lider: Fəlsəfə və nəzəriyyəsi: Dərs vəsaiti.* ARDNŞ.
9. Memmert, D. (2010). Testing of tactical performance in youth elite soccer. *Journal of Sports Science and Medicine*, 9(2), 199–205.
10. Ordzhonikidze, Z. G., & Pavlov, V. I. (2008). *Fiziologiya futbola.* Chelovek; Olimpiya.
11. Soltanov, H. (t.g.). *Futbolçuların texniki-taktiki hazırlığının tədqiqi (Dissertasiya).* Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası.
12. Şərifov, H. İ. (2018). *Uşaq-gənclər idman məktəblərinin idarə olunmasının modernləşdirilməsi.* Mütərcim.